

Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2013/14:91 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige samt två följdmotioner. Dessutom behandlas 16 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 och 2013.

Justitieutskottet och socialförsäkringsutskottet har lämnat yttranden över var sitt motionsyrkande som rör deras respektive beredningsområde.

I skrivelsen redovisar regeringen bl.a. sina prioriteringar och åtgärder inom barnrättspolitikern under i huvudsak perioden 2010–2013. Vidare redogör regeringen för hur den avser att fortsätta arbetet med att säkerställa och tillgodose barnets rättigheter med utgångspunkt i Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Dessutom redovisas en samlad bild av barns och ungas levnadsvillkor tillsammans med regeringens prioriteringar för att förbättra uppväxtvillkoren för barn i ekonomisk och social utsatthet. I skrivelsen presenteras även regeringens handlingsplan för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp 2014–2015.

Med anledning av ett motionsyrkande (S) föreslår socialutskottet ett tillkännagivande till regeringen om att låta göra en översyn av om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort. I denna del finns en reservation (M, FP, C, KD).

Socialutskottet avstyrker övriga motionsyrkanden. I denna del finns tre reservationer. Slutligen föreslår socialutskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Regeringens allmänna åtgärder för ett ökat barnrättsperspektiv	6
Utskottets ställningstagande	11
Åtgärder för att stärka barns och ungas uppväxtvillkor	12
Socialutskottets ställningstagande	15
Handlingsplan för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp	16
Socialutskottets ställningstagande	19
Regeringens skrivelse	20
Utskottets ställningstagande	20
Reservationer	21
1. Inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning, punkt 1 (S, MP, V)	21
2. Ratificering av barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll, punkt 2 (MP, V)	22
3. Handlingsplan mot barnfattigdom, punkt 4 (MP, V)	22
4. Preskriptionstiden för sexualbrott mot barn, punkt 6 (M, FP, C, KD)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Skrivelsen	24
Följdmotionerna	24
Motion från allmänna motionstiden hösten 2011	24
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	24
<i>Bilaga 2</i>	
Justitieutskottets yttrande	27
<i>Bilaga 3</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 1 i denna del,
 2013/14:C318 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde
 (båda C) yrkande 2,
 2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1,
 2013/14:So204 av Jan Lindholm m.fl. (MP),
 2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,
 2013/14:So220 av Sara Karlsson (S),
 2013/14:So354 av Ziita Eriksson (M),
 2013/14:So397 av Emma Henriksson m.fl. (KD),
 2013/14:So443 av Anne Marie Brodén (M),
 2013/14:So483 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S),
 2013/14:So493 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2,
 2013/14:So504 av Phia Andersson m.fl. (S),
 2013/14:So606 av Åsa Lindestam m.fl. (S),
 2013/14:So628 av Monica Green m.fl. (S) i denna del och
 2013/14:So639 av Veronica Palm (S).

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Ratificering av barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 1 i denna del och
 2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 2 (MP, V)

3. Barnets rättigheter i offentlig verksamhet m.m.

Riksdagen avslår motion

2013/14:So628 av Monica Green m.fl. (S) i denna del.

4. Handlingsplan mot barnfattigdom

Riksdagen avslår motion

2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V).

Reservation 3 (MP, V)

5. Skyddsåtgärder

Riksdagen avslår motion

2011/12:Kr265 av Magdalena Andersson och Lotta Olsson (båda M)
 yrkande 2.

6. Preskriptionstiden för sexualbrott mot barn

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen ska låta göra en översyn av om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 4 (M, FP, C, KD)

7. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:91 till handlingarna.

Stockholm den 3 juni 2014

På socialutskottets vägnar

Anders W Jonsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders W Jonsson (C), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Maria Lundqvist-Brömster (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Rickard Nordin (C), Agneta Luttröpp (MP), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V) och Shadiye Heydari (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2013/14:91 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige samt två följdmotioner. Dessutom behandlas 16 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 och 2013. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Justitiekommittén och socialförsäkringsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över var sitt motionsyrkande som rör deras respektive beredningsområde. Yttrandena återges i bilagorna 2 och 3.

Den 3 april 2014 anordnade utskottet ett öppet kunskapsseminarium om socialtjänstens arbete med barn som far illa (rapport 2013/14:RFR18).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sina prioriteringar och åtgärder inom barnrättspolitikerna under i huvudsak perioden 2010–2013. Vidare redovisas en samlad bild av barns och ungas levnadsvillkor tillsammans med regeringens prioriteringar för att förbättra uppväxtvillkoren för barn i ekonomisk och social utsatthet. I skrivelsen presenteras även regeringens handlingsplan för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Vidare redogör regeringen för hur den avser att fortsätta arbetet med att säkerställa och tillgodose barnets rättigheter med utgångspunkt i Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige, som riksdagen antog i december 2010 (prop. 2009/10:232).

Några av de åtgärder som regeringen tagit initiativ till är att stärka kunskapspridningen och uppföljningen av arbetet med barnets rättigheter, särskilt på lokal och regional nivå, bl.a. genom uppdrag till Barnombudsmannen och Länsstyrelsen i Jönköpings län och genom en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting. Regeringen avser också att utveckla rapporteringen till FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén). Vidare har regeringen tagit initiativ till åtgärder för att stödja kommuner så att de kan ta fram handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn och för att stödja en utveckling av indikatorer som rör barn i ekonomisk utsatthet för att bättre kunna följa utvecklingen och arbetet på kommunal nivå. I handlingsplanen för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp presenterar regeringen nya åtgärder för att förbättra kunskap, stöd, skydd och uppföljning.

Utskottets överväganden

Regeringens allmänna åtgärder för ett ökat barnrättsperspektiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår bl.a. motionsyrkanden om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag och om att ratificera barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V) och 2 (MP, V).

Skrivelsen

Målet för barnrättspolitiken är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.¹

Konventionen om barnets rättigheter är utgångspunkten för barnrättspolitiken. Åtgärder och beslut som rör barn och unga ska genomsyras av ett barnrättsperspektiv genom ett strategiskt angreppssätt på nationell, regional, lokal och internationell nivå för att tillgodose barnets rättigheter. Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige² ska vara ett verktyg i det arbetet. En viktig del av arbetet med att skydda och främja barnets rättigheter är den svenska rapporteringen till FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) och andra internationella organ som granskar hur staterna efterlever sina internationella åtaganden på området, liksom de synpunkter och rekommendationer som Sverige tar emot från dessa organ. Regeringens avsikt är att arbetet med att främja och skydda barnets rättigheter i Sverige ska fortsätta med full kraft med utgångspunkt i den gemensamma strategin.

Barns rättigheter i lagstiftningen

Enligt barnkonventionen är varje stat skyldig att se till att den nationella lagstiftningen överensstämmer med konventionens rättigheter. Konventionen tar inte ställning till hur det ska ske, utan överlämnar till staterna att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder. Det finns dock inget hinder för att den svenska lagstiftningen går längre än de internationella åtagandena när det gäller barnets rättigheter. Sverige uppmuntrades 2009 av barnrättskommittén att vidta åtgärder för att se till att den nationella lagstiftningen bringas i full överensstämmelse med konventionen och att fortsätta att förstärka insatserna för att konventionen ska erkännas som svensk lag.

¹ Prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127.

² Prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35.

Lagstiftningen är statens främsta instrument för att garantera att barnets rättigheter tillgodoses i verksamheter, beslut och åtgärder som rör det enskilda barnet och barn som kollektiv. En fortsatt anpassning av lagstiftningen till barnkonventionen är en utgångspunkt för regeringen, men den anser att det är angeläget att göra en grundlig och aktuell analys av fördelar och nackdelar med en inkorporering av barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige har tillträtt.

Regeringen beslutade därför under 2013 att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av barnets rättigheter i svensk rätt. Utredaren har i uppdrag att göra en kartläggning inom särskilt angelägna områden av hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnets rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter och de tilläggsprotokoll som Sverige har tillträtt. Utredaren ska också analysera för- och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt. Vidare ingår att analysera erfarenheter i andra länder, både länder som har och inte har inkorporerat barnkonventionen samt att analysera konkreta skillnader inom barnrättsområdet mellan Sverige och länder som har inkorporerat barnkonventionen. Uppdraget ska redovisas för Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 4 mars 2015 (dir. 2013:35).

Vidare har regeringen sedan 2010 tagit initiativ till att stärka barnrättsperspektivet i svensk lagstiftning på flera områden, t.ex. i socialtjänstlagen, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade och i hälso- och sjukvårdslagen (jämför skrivelsen s. 14–23).

Barnets rättigheter i offentlig verksamhet

Regeringens utgångspunkt är att det inom verksamheter som rör barn ska finnas kunskap om hur barnets rättigheter kan tillgodoses i praktiken. Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige ska ses som ett verktyg i arbetet med att förverkliga barnets rättigheter.

För att åtgärder och beslut inom all offentlig verksamhet som rör barn ska genomsyras av ett barnrättsperspektiv och för att öka kunskapen om hur barnets rättigheter kan omsättas i praktiken har regeringen bl.a. tagit initiativ till två större satsningar. I juni 2010 ingick regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting en överenskommelse för att stärka barnets rättigheter under 2010–2013, och i juli 2012 fick Barnombudsmannen i uppdrag att genomföra insatser för att sprida och kommunicera Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (Pejling och dialog). Mot bakgrund av att det finns ett fortsatt behov av stöd i arbetet med barnets rättigheter och att de erfarenheter som överenskommelsen inneburit bör tas till vara ingick regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting i december 2013 en ny överenskommelse om att stärka barnets rättigheter t.o.m. 30 juni 2014. Vidare har regeringen bl.a. bidragit till uppbyggnaden av

årliga Barnrättsdagar samt låtit översätta Barnrättskommitténs allmänna kommentarer till svenska för att ytterligare stödja genomförandet av barnets rättigheter i Sverige.

Under 2014 fortsätter insatserna inom ramen för Pejling och dialog och i regleringsbrevet för 2014 har regeringen givit Barnombudsmannen i uppdrag att genomföra en nationell konferens i syfte att uppmärksamma 25-årsjubileet av barnkonventionen genom att sprida kunskap om och erfarenheter av att genomföra barnets rättigheter i praktiken.

Regeringen ser ett behov av en regional stödstruktur för att bidra till kunskapsspridning och uppföljning, med utgångspunkt i Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Därför har Länsstyrelsen i Jönköpings län fått i uppdrag att i samverkan med övriga länsstyrelser lämna förslag på hur länsstyrelserna skulle kunna utgöra en regional stödstruktur för att bidra till att barnets rättigheter tillgodoses på lokal och regional nivå samt på hur utvecklingen av arbetet med att genomföra barnkonventionen på lokal och regional nivå med utgångspunkt i strategin kan följas upp.

Följdmotionen

I kommittémotion 2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att göra barnkonventionen till svensk lag. Motionärerna tror att genomslaget för barnkonventionen skulle bli ännu större om den gjordes till svensk lag. De anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

Motionerna från den allmänna motionstiden 2013

I kommittémotion 2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att barnkonventionen skyndsamt bör inkorporeras i svensk lagstiftning. Även i motionerna 2013/14:C318 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 2, 2013/14:So204 av Jan Lindholm m.fl. (MP), 2013/14:So220 av Sara Karlsson (S), 2013/14:So397 av Emma Henriksson m.fl. (KD), 2013/14:So493 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2, 2013/14:So504 av Phia Andersson m.fl. (S), 2013/14:So606 av Åsa Lindestam m.fl. (S) och 2013/14:So639 av Veronica Palm (S) begärs tillkännagivanden om att inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning.

I motion 2013/14:So483 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att barnkonventionen och dess tilläggsprotokoll om handel med barn i sexuella syften bör införlivas i svensk lagstiftning.

I motion 2013/14:So443 av Anne Marie Brodén (M) begärs ett tillkännagivande om att öka möjligheterna till barns makt och inflytande. Motionären anför bl.a. att regeringen bör överväga att skyndsamt genomlysna möjligheterna för att barnkonventionen blir en del av svensk lag. Ett liknande yrkande finns i motion 2013/14:So354 av Ziita Eriksson (M).

I motion 2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att inkorporera barnkonventionen med dess tilläggsprotokoll i svensk lag. Motionären anför att Sverige bör vara ett föregångsland när det gäller det tredje tilläggsprotokollet om en klagomekanism genom att signera och ratificera protokollet.

Även i kommittémotion 2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Sverige bör ratificera tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism.

Slutligen begärs i motion 2013/14:So628 av Monica Green m.fl. (S) ett tillkännagivande om att göra barnkonventionen till svensk lag, kvalitets-säkra utbildningar för beslutsfattare och tjänstemän och utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna i kommuner och landsting.

Kompletterande information

Barnkonventionens fakultativa protokoll

Den 25 maj 2000 antog FN:s generalförsamling två tilläggsprotokoll till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Det ena handlar om barn i väpnade konflikter och det andra om åtgärder mot handel med barn, barnpornografi och barnprostitution. Ett tredje tilläggsprotokoll om en internationell klagomekanism för barn antogs av FN:s generalförsamling den 19 december 2011. Sverige ratificerade tilläggsprotokollet om barn i väpnade konflikter 2003. Tilläggsprotokollet om handel med barn, barnpornografi och barnprostitution ratificerades 2007. Tilläggsprotokollet om en internationell klagomekanism har ännu inte ratificerats av Sverige.

Enligt det tredje tilläggsprotokollet får kommittén för barnets rättigheter (barnrättskommittén) möjlighet att ta emot individuella framställningar, som kan göras av eller på uppdrag av ett eller flera barn, och granska staternas efterlevnad av barnkonventionen i det enskilda fallet. Barnrättskommittén får dessutom initiera och driva egna undersökningar som föranletts av tillförlitlig information om systematiska och allvarliga kränkningar av rättigheterna i konventionen. Staterna kan dock i samband med ratificeringen för egen del exkludera denna granskningsmöjlighet (opt-out-klausul).

Av Sveriges femte periodiska rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter om genomförandet av barnkonventionen under 2007–2012 framgår följande när det gäller det fakultativa protokollet om ett klagomålsförfarande (S2012.007, avlämnad den 11 juli 2012):

Den 19 december 2011 antog FN:s generalförsamling ett fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter om ett klagomålsförfarande. Frågan om undertecknade och ratificering bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Barnombudsmannen har i underlaget inför denna rapport framfört att, mot bakgrund av ett eventuellt införande av en internationell klagomekanism kopplad till barnkonventionen och det faktum att barnkonventionens genomförande påverkas av hur domstolar och myndigheter tolkar och tillämpar lagstiftningen, det bör utredas

hur Barnombudsmannen i högre grad kan bidra till utveckling även till återkommande av rättstillämpningen. Barnombudsmannen anser att det bör övervägas om myndigheten ska ges befogenhet att föra talan för enskilda i de fall frågan är av särskild betydelse för rättstillämpningen eller om den på annat sätt är av intresse för genomförandet av barnkonventionen.

Enligt uppgift bereds frågan inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motioner om bl.a. inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt och om ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism behandlades av utskottet senast i betänkande 2012/13:SoU4 Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10, rskr. 2012/13:51). Utskottet anförde då följande (s. 24, res. S+MP+V respektive V):

Vad gäller frågan om inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning erfar utskottet att regeringen avser att tillsätta en utredning för att se över frågan. Utredningen ska analysera vilka för- och nackdelar en inkorporering i svensk rätt av barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige tillträtt skulle kunna medföra. Utredningen ska därutöver bl.a. analysera erfarenheter i andra länder, både i länder som har och inte har inkorporerat barnkonventionen, och kartlägga hur barnets rättigheter tolkas och beaktas i den praktiska tillämpningen av den befintliga lagstiftningen inom angelägna områden. Utskottet vill inte föregripa resultatet av denna utredning och avstyrker därför motionerna [...].

— — —

Frågan om ratificering av tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser att beredningen bör avvakta. Motionerna ... avstyrks.

Skriftlig fråga

Den 15 januari 2014 besvarade statsrådet Maria Larsson (KD) en skriftlig fråga om barnkonventionen som svensk lag (fr. 2013/14:234). Statsrådet anförde följande.

Matilda Ernkrans har frågat socialministern om den nuvarande regeringen kommer att lägga fram förslag till beslut om att göra barnkonventionen till lag. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Regeringen har under 2013 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att göra en kartläggning inom särskilt angelägna områden av hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnkonventionen och de tilläggsprotokoll som Sverige tillträtt. Utredaren ska också analysera fördelar och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt. Uppdraget ska redovisas senast den 4 mars 2015.

När det gäller frågan om att lägga fram förslag till beslut om att göra barnkonventionen till lag så kommer regeringen att avvakta utredningens resultat.

Utskottets ställningstagande

Målet för barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Barnrättspolitikerna utgår från konventionen om barnets rättigheter. Lagstiftning är statens främsta instrument för att garantera att barnets rättigheter tillgodoses i verksamheter, beslut och åtgärder som rör det enskilda barnet och barn som kollektiv.

Utskottet välkomnar att regeringen har tillsatt en särskild utredare för att göra en översyn av barnets rättigheter i svensk rätt. Utredaren har i uppdrag att göra en kartläggning inom särskilt angelägna områden av hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnets rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter och de tilläggsprotokoll som Sverige har tillträtt. Utredaren ska också analysera för- och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt. Vidare ingår att analysera erfarenheter i andra länder, både länder som har och inte har inkorporerat barnkonventionen, och att analysera konkreta skillnader inom barnrättsområdet mellan Sverige och länder som har inkorporerat barnkonventionen. Riksdagen bör inte föregripa resultatet av uppdraget, vilket ska redovisas senast den 4 mars 2015. Motionerna 2013/14:Ju238 (MP) yrkande 1 i denna del, 2013/14:C318 (C) yrkande 2, 2013/14:So13 (S) yrkande 1, 2013/14:So204 (MP), 2013/14:So205 (V) yrkande 1, 2013/14:So220 (S), 2013/14:So397 (KD), 2013/14:So483 (S), 2013/14:So493 (S) yrkande 2, 2013/14:So504 (S), 2013/14:So606 (S), 2013/14:So628 (S) i denna del och 2013/14:So639 (S) avstyrks. Motionerna 2013/14:So354 (M) och 2013/14:So443 (M) får anses i huvudsak tillgodosedda och avstyrks.

Utskottet noterar att frågan om ratificering av barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll om en internationell klagomekanism bereds inom Regeringskansliet. Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motionerna 2013/14:Ju238 (MP) yrkande 1 i denna del och 2013/14:So205 (V) yrkande 2. Motionerna avstyrks.

Utskottet ser positivt på att regeringen tagit olika initiativ för att åtgärder och beslut inom all offentlig verksamhet som rör barn ska genomföras av ett barnrättsperspektiv och för att öka kunskapen om hur barnets rättigheter kan omsättas i praktiken. Det är även positivt att Länsstyrelsen i Jönköpings län har fått i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur länsstyrelserna skulle kunna utgöra en regional stödstruktur för att bidra till att barnets rättigheter tillgodoses på lokal och regional nivå. Motion 2013/14:So628 (S) i denna del får anses åtminstone delvis tillgodosedd och avstyrks.

Åtgärder för att stärka barns och ungas uppväxtvillkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en handlingsplan mot barnfattigdom.

Jämför reservation 3 (MP, V).

Skrivelsen

Regeringen anser att barn som är ekonomiskt utsatta, och därmed ofta även socialt utsatta, särskilt ska uppmärksammas inom ramen för barnrättspolitik. För att förbättra uppväxtvillkoren för barn i ekonomisk och social utsatthet krävs åtgärder inom ett flertal olika områden. Regeringen anser att barnkonventionen och Strategin för att stärka barnets rättigheter bör användas som verktyg i det fortsatta arbetet för att säkerställa ett barnrättsperspektiv i åtgärder och beslut.

De åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att stärka barns och ungas uppväxtvillkor präglas av ett barnrättsperspektiv och har utformats utifrån kunskap om s.k. risk- och skyddsfaktorer. Riskfaktorer är faktorer som ökar sannolikheten för ohälsa eller problem hos individer. En skyddsfaktor kan liknas vid en buffert mot en risk, en faktor som förändrar effekterna av att utsättas för en risk. Regeringens arbete för att minska risken för social och ekonomisk utsatthet bland barn innebär att arbetet inriktas på att stärka de skyddsfaktorer som finns och minska förekomsten av riskfaktorer, både generellt och riktat till mer utsatta grupper.

Regeringens insatser

I skrivelsen redogör regeringen för sina insatser i syfte att förbättra barns och ungas uppväxtvillkor och minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer (s. 63 f.). Det handlar om insatser inom bl.a. hälso- och sjukvård, social omsorg, arbetsmarknadsområdet, den ekonomiska familjepolitiken och utbildningsområdet. Insatserna kan, enligt regeringen, tillsammans ses som en handlingsplan för att minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer.

Hälso- och sjukvård samt social omsorg

De flesta barn i Sverige har ett gott hälsotillstånd. Det finns dock sociala skillnader när det gäller risken att drabbas av ohälsa av olika slag, och barn i, eller med risk för, ekonomisk utsatthet löper ofta högre risk att drabbas än andra barn. Regeringen har antagit en strategi för en mer jämlik vård och beslutat om en ytterligare inriktning av folkhälsoarbetet där barns och ungas uppväxtvillkor utgör en av byggstenarna. Regeringen har även satsat på elevhälsan och en bättre psykisk hälsa hos barn och unga.

Det är insatser som kommer alla barn till del men som kan anses påverka ekonomiskt utsatta barn i högre utsträckning än andra eftersom dessa löper högre risk att drabbas av ohälsa.

Regeringen menar att alla barn, oavsett bakgrund och förutsättningar, ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Ett tryggt boende och möjlighet till en utvecklande fritid är enligt regeringen grundstenar i en god uppväxtmiljö. Att föräldrarna är trygga i sitt föräldraskap och får det stöd de behöver är ytterligare något som förbättrar barns och ungas uppväxtvillkor. Regeringens satsningar på ett tryggt boende och en aktiv fritid (fritidspeng)³ stärker ekonomiskt utsatta barns situation, och regeringen avser att följa utfallet av dessa satsningar och ytterligare förstärka stödet till föräldrar.

Regeringen anser att utsatthet hos barn är ett område som ständigt ska uppmärksammas och prioriteras. Den ekonomiska utsattheten kan även innebära en social utsatthet för barn, och regeringens satsningar på stärkt stöd och skydd innebär att den sociala utsattheten kan antas bli mindre. Det gäller t.ex. hälso- och sjukvårdens utökade ansvar för att upptäcka barn som far illa och förbättringar inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Arbetsmarknad

Att fler föräldrar får arbete och stärker sin position på arbetsmarknaden är en av de viktigaste åtgärderna för att minska risken för ekonomisk utsatthet hos barn. Regeringen har genomfört genomgripande reformer inom arbetsmarknadspolitiken de senaste åren i syfte att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Reformerna har inriktats på att stärka och tydliggöra arbetslinjen.

Ekonomisk familjepolitik

Inom den ekonomiska familjepolitiken och inom individ- och familjeomsorgen har ett flertal åtgärder vidtagits, vilka har inneburit en förbättrad situation för familjer i eller med risk för ekonomisk utsatthet. Regeringen har bl.a. infört ett riktat statsbidrag 2013–2016 i syfte att stimulera kommunerna att i ökad omfattning erbjuda omsorg på kvällar, nätter och helger. Vidare har bostadsbidraget höjts. Regeringen anser att stöd riktade till föräldrar kontinuerligt bör följas upp och utvärderas i sin träffsäkerhet. Även kända riskfaktorer när det gäller ekonomisk utsatthet bör i detta sammanhang följas upp.

Utbildning

Svensk barn- och ungdomsutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Skolan ska vara avgiftsfri. Att lyckas i skolan är en viktig skyddsfaktor och regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att stärka skolan i dess kompensatoriska uppdrag. Att stödja barn och ungdomar så att de

³ Prop. 2013/14:168, bet. 2013/14:SoU26.

kan genomgå och avsluta grund- och gymnasieskolan liksom att säkerställa att alla barn ges likvärdiga möjligheter till en god utbildning, är även i fortsättningen högt prioriterade frågor för regeringen.

Kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn

Regeringen poängterar att alla barn ska ges likvärdiga möjligheter till utveckling, hälsa och goda levnadsvillkor. Stora insatser görs på såväl nationell som lokal nivå för att förebygga och minska ekonomisk och därmed förknippad social utsatthet bland barn. Fortsatta insatser är dock angelägna. Då de flesta verksamheter som rör barn finns på lokal nivå har regeringen, i syfte att stötta arbetet på lokal nivå, beslutat att ge länsstyrelserna i Skåne län och Västerbottens län i uppdrag att genom en försöksverksamhet som anpassas till de lokala förhållandena stödja kommunernas arbete med kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn (S2014/1969/FST [delvis]). I uppdraget ingår även att föreslå hur kommunernas arbete i dessa frågor även fortsättningsvis kan stödjas från regional nivå.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2014.

Följdmotionen

I kommittémotion 2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att regeringen omgående bör lägga fram ett förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom. Motionärerna anför att bl.a. följande åtgärder bör ingå i en sådan handlingsplan.

- En utredning som ser över samtliga bidrag som riktas till barnfamiljer samt föreslår ändringar som syftar till att förbättra situationen för ekonomiskt utsatta barnfamiljer.
- Bättre möjlighet till barnomsorg på obekvämt arbetstid.
- Höjd riksnorm för försörjningsstöd till barnfamiljer.
- Förbud mot avgifter i skolan.
- En utredning om kommunernas utbud av kostnadsfria sommaraktiviteter och om kommunerna ska vara skyldiga att bedriva fritidsgårdssamverksamhet.
- Subventionerade glasögon till alla barn med synfel.
- Avgiftsfria läkemedel för barn.
- Stopp för vräkningar av barnfamiljer innan de har ett bra boende att flytta till.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2013/14:SfU3y Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige rör kommittémotion 2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V). Yttrandet finns i bilaga 3. Socialförsäkringsutskottet anför följande i sitt ställningstagande (s. 6):

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden om en nationell handlingsplan mot barnfattigdom, senast i betänkande 2013/14:SfU1. Utskottet framhöll bl.a. att det är viktigt att se den ekonomiska familjepolitiken i ett större sammanhang, där olika områden tillsammans ger möjligheter att förbättra barnfamiljernas välfärd. Eftersom barnfamiljernas inkomster i huvudsak kommer från förvärvsarbete har konjunkturläget stor betydelse för hushållens försörjningsmöjligheter. Arbetslöshet eller brist på heltidsarbete samt låg utbildning kunde enligt utskottet vara orsaker till en låg ekonomisk standard. Lösningarna på dessa problem finns däremot inte inom den ekonomiska familjepolitiken utan inom andra områden, såsom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken samt samhällsekonomin i stort. Utskottet uteslöt dock inte att det även framdeles kommer att finnas behov av satsningar på behövande familjer och förutsatte att regeringen i samband med kommande budgetprövningar överväger om det finns ekonomiskt utrymme för ytterligare förbättringar av de familjepolitiska stöden eller andra åtgärder som kan gynna barnfamiljerna, t.ex. ett ändrat underhållsstöd.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och kan därför inte ställa sig bakom motionens yrkande om att regeringen ska ta fram förslag till en handlingsplan. Däremot ser utskottet mycket positivt på det förhållandet att regeringen sett det som särskilt angeläget att under 2014 uppmärksamma ekonomiskt och socialt utsatta barn. Utskottet noterar också att regeringen de senaste åren vidtagit ett flertal åtgärder som inneburit en förbättrad situation för ekonomiskt utsatta barnfamiljer.

Utskottet noterar att flera kommuner har tagit fram kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn och att regeringen har beslutat att ge två länsstyrelser i uppdrag att genom en försöksverksamhet stödja kommunerna i framtagandet av sådana handlingsplaner. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns skäl att stödja kommunernas arbete med kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn.

Med det anförda föreslår utskottet att socialutskottet avstyrker motion 2013/14:So14 (V).

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet anser att en grundläggande strävan måste vara att skapa förutsättningar för goda uppväxtvillkor för alla barn. Frågor om barn som lever i en utsatt situation bör alltid vara högt prioriterade. För att förbättra uppväxtvillkoren för barn i ekonomisk och social utsatthet krävs åtgärder inom ett flertal områden.

I skrivelsen redogörs för insatser som regeringen gjort inom en rad olika politikområden i syfte att förbättra barns och ungas uppväxtvillkor och minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer. Socialutskottet ser positivt på att två länsstyrelser har fått i uppdrag att genom en försöksverksamhet stödja kommunernas arbete med kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn.

Socialförsäkringsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över motion 2013/14:So14 (V) om en nationell handlingsplan mot barnfattigdom (se bilaga 3). Socialförsäkringsutskottet anför i sitt yttrande att utskottet tidigare har avstyrkt liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2013/14:SfU1. Socialförsäkringsutskottet framhöll där bl.a. att det är viktigt att se

den ekonomiska familjepolitiken i ett större sammanhang, där olika områden tillsammans ger möjligheter att förbättra barnfamiljernas välfärd. Arbetslöshet eller brist på heltidsarbete samt låg utbildning kunde enligt utskottet vara orsaker till en låg ekonomisk standard. Utskottet ansåg däremot inte att lösningarna på dessa problem fanns inom den ekonomiska familjepolitiken utan inom andra områden, såsom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken och samhällsekonomin i stort. Socialförsäkringsutskottet har inte ändrat uppfattning i frågan. Utskottet ser däremot mycket positivt på det förhållande att regeringen sett det som särskilt angeläget att under 2014 uppmärksamma ekonomiskt och socialt utsatta barn.

Socialutskottet ställer sig bakom socialförsäkringsutskottets ställningstagande. Sammantaget anser socialutskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta initiativ till en nationell handlingsplan mot barnfattigdom. Motionen avstyrks.

Handlingsplan för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen ska låta göra en översyn av om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort. Därmed bifaller riksdagen ett motionsyrkande. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skyddsåtgärder.

Jämför reservation 4 (M, FP, C, KD).

Skrivelsen

Konventionen om barnets rättigheter och det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi har etablerat en internationell standard för barnets rättigheter med bestämmelser som ska försäkra varje barn rätten att behandlas med respekt och skyddas mot varje form av utnyttjande och exploatering samt sexuella övergrepp. Stater som har anslutit sig till konventionen är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot exploatering och utnyttjande oavsett om barnet befinner sig inom de nationella gränserna eller utomlands.

Den första handlingsplanen mot sexuell exploatering tillkom 1998 och har uppdaterats två gånger, 2001 och 2007. Regeringen har under perioden 2007–2013 vidtagit flera åtgärder i syfte att kontinuerligt förbättra skyddet för barn mot exploatering, sexuella övergrepp och människohandel. Åtgär-

derna har inneburit stärkt lagstiftning, ökad samordning mellan berörda myndigheter, spridning av relevant kunskap till barn, vuxna och yrkesverksamma samt ett ökat internationellt samarbete.

Bland lagändringarna kan bl.a. nämnas en skärpt sexualbrottslagstiftning och stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp. Den nya sexualbrottslagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 2013. Detta innebar att lagstiftningen både utvidgades och skärptes. Flera av lagändringarna syftar till att förstärka skyddet för barn mot sexuella kränkningar. Ett exempel är att tillämpningsområdet för grovt sexuellt övergrepp mot barn utvidgades. Som ett led i genomförandet av EU:s direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi trädde den 18 december 2013 den nya lagen (2013:852) om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn i kraft. Vidare förlängdes preskriptionstiden för köp av sexuell handling av barn och för sexuellt ofredande som begåtts mot ett barn på så sätt att tiden börjar löpa först den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Inriktningen för regeringens arbete 2014–2015

Regeringen konstaterar att barns utsatthet för människohandel, exploatering och sexuella övergrepp fortfarande behöver uppmärksammas. Angelägna områden för det framtida arbetet är ökat skydd och stöd till utsatta barn, ökad kunskap om barnets rättigheter och ökad information om dessa rättigheter riktad till barn, deras vårdnadshavare och allmänheten samt metodstöd till yrkesverksamma som möter barn i sitt arbete. Utöver detta vill regeringen ytterligare stärka samordningen mellan myndigheter och relevanta aktörer och öka kvaliteten och effektiviteten i myndigheternas arbete. Vidare anser regeringen att omvärldsbevakningen och det internationella samarbetet behöver förbättras inom berörda myndigheter.

Regeringens målsättning med handlingsplanen är att inget barn ska utsättas för människohandel, exploatering av olika slag eller sexuella övergrepp. Åtgärderna i handlingsplanen syftar till att förbättra skyddet av barn i de sammanhang där barn kan vara särskilt utsatta. På detta sätt bidrar handlingsplanen till fullgörandet av regeringens åtaganden när det gäller att skydda och främja barnets rättigheter. Skydd mot våld och övergrepp är dessutom en grundläggande förutsättning för barns trygghet, tillit och välbefinnande liksom för den personliga utvecklingen senare i livet.

Åtgärderna i handlingsplanen ska leda till att

- kunskapen om barns utsatthet för människohandel, exploatering och sexuella övergrepp ökar hos myndigheter, yrkesverksamma, hos allmänheten och hos själva
- effektiviteten i arbetet hos myndigheter och övriga relevanta aktörer för att skydda barn mot dessa kränkningar ökar

- de svenska myndigheternas bidrag till det internationella samarbetet för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp förbättras.

I skrivelsen presenteras 14 olika åtgärder som ska genomföras 2014–2015 (s. 113–121).

Inom åtgärd 8 avser regeringen att ta initiativ till årliga temadialoger med Statens medieråd, Ungdomsstyrelsen och andra relevanta aktörer om flickor och pojkers utsatthet i sociala medier och om utvecklingsmöjligheter för att öka skyddet av barn mot skadliga kontakter eller exploatering i sociala medier. Dialogerna ska leda till ett ökat erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer om hur man kan skydda barn mot exploatering i sociala medier.

Följdmotionen

I kommittémotion 2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att se över om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga brott mot barn kan tas bort.

Motionen från den allmänna motionstiden 2011

I motion 2011/12:Kr265 av Magdalena Andersson och Lotta Olsson (båda M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om gemensamma skyddsåtgärder mot grooming inom EU, såsom larmknapp på nätet. Motionärerna hänvisar till En EU-agenda för barns rättigheter (KOM(2011) 60), där bl.a. denna fråga togs upp.

Justitiekottets yttrande

Justitiekottet har beretts tillfälle att yttra sig över kommittémotion 2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2. Justitiekottet beslutade den 1 april 2014 att lämna ett yttrande i form av ett protokollsutdrag (prot. 2013/14:23). Yttrandet finns i bilaga 2. Utskottet anförde bl.a. följande:

I det aktuella motionsyrkandet begär motionärerna att regeringen ska utreda om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden vid två tillfällen under 2013 (bet. 2012/13:JuU20 s. 16 f. och bet. 2013/14:JuU8 s. 10 f.). Utskottet avstyrkte då dessa yrkanden.

— — —

Utskottet har därefter behandlat liknande motionsyrkanden förenklat (bet. 2013/14:JuU15).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag än den som redogörs för i de ovan nämnda betänkandena. Utskottet, som hänvisar till vad som där anfördes, anser således att socialutskottet ska avstyrka det aktuella motionsyrkandet.

— — —

Utskottet beslutade att yttra sig till socialutskottet genom utdrag ur detta protokoll.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Socialutskottets ställningstagande

I skrivelsen presenteras regeringens handlingsplan för skydd av barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp 2014–2015. Åtgärderna i handlingsplanen syftar till att förbättra skyddet av barn i de sammanhang där barn kan vara särskilt utsatta. Utskottet välkomnar handlingsplanen och de åtgärder som regeringen avser att vidta. Bland åtgärderna finns initiativ som syftar till ett ökat erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer om hur man kan skydda barn mot skadliga kontakter och exploatering i sociala medier. Motion 2011/12:Kr265 (M) yrkande 2 får anses åtminstone delvis tillgodosedd och avstyrks.

I motion 2013/14:So13 (S) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att se över om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga brott mot barn kan tas bort. Justitieutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över yrkandet (se bilaga 2). Justitieutskottet konstaterar i sitt yttrande att liknande yrkanden behandlades och avstyrktes vid två tillfällen under 2013 (bet. 2012/13:JuU20 respektive bet. 2013/14:JuU8). Justitieutskottet har inte ändrat uppfattning i frågan, utan vidhåller att den gällande regleringen av preskriptionstiderna är väl avvägd.

Socialutskottet är naturligtvis positivt till de insatser som görs för att skydda barn mot sexuell exploatering, övergrepp och människohandel. Det kan dock behövas ytterligare åtgärder. Många barn utsätts för grova övergrepp som skadar dem för resten av livet. Det kan dröja långt in i vuxen ålder innan man orkar, vågar eller får möjlighet att bearbeta händelserna och vill anmäla dem. Det är viktigt att det finns en möjlighet att få upprättelse även om det har gått lång tid. Dessutom ska den som har begått grova övergrepp mot ett barn kunna straffas för detta, även efter lång tid. Socialutskottet delar bedömningen i reservation 2 i justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU8 att det sammantaget kan finnas starka skäl för att särbehandla preskription av sexualbrott som riktats mot barn. Socialutskottet föreslår därför att regeringen låter göra en översyn av om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort. Motion 2013/14:So13 (S) yrkande 2 tillstyrks. Vad socialutskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringens skrivelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2013/14:91 till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2013/14:91 till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning, punkt 1 (S, MP, V)

av Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Agneta Luttröpp (MP), Eva Olofsson (V) och Shadiye Heydari (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 1 i denna del,

2013/14:C318 av Annika Qarlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) yrkande 2,

2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1,

2013/14:So204 av Jan Lindholm m.fl. (MP),

2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1,

2013/14:So220 av Sara Karlsson (S),

2013/14:So397 av Emma Henriksson m.fl. (KD),

2013/14:So493 av Jennie Nilsson (S) yrkande 2,

2013/14:So504 av Phia Andersson m.fl. (S),

2013/14:So606 av Åsa Lindestam m.fl. (S),

2013/14:So628 av Monica Green m.fl. (S) i denna del och

2013/14:So639 av Veronica Palm (S) samt

bifaller delvis motionerna

2013/14:So354 av Ziita Eriksson (M),

2013/14:So443 av Anne Marie Brodén (M) och

2013/14:So483 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S).

Ställningstagande

I skrivelsen anges att en fortsatt anpassning av lagstiftningen till barnkonventionen är en utgångspunkt för regeringen. En särskild utredare har fått i uppdrag att göra en översyn av barnets rättigheter i svensk rätt.

Vi konstaterar att regeringens angreppssätt följer den tradition som funnits i 20 år. Sverige har hittills valt att införliva barnkonventionen genom transformering. Vi tror att genomslaget för barnkonventionen skulle bli

ännu större om den gjordes till svensk lag och därför vill vi verka för detta i riksdagen. Vi menar att det kan finnas flera fördelar med detta. Det ger en viktig signal till beslutsfattare och övriga samhället att barnfrågor ska prioriteras och få ökad uppmärksamhet. Det kan också konkret bidra till att barnkonventionens principer får en större genomslagskraft i beslutsfattande, lagstiftning och praxis. Genom att göra barnkonventionen till lag skulle vi få ytterligare ett viktigt redskap för att förbättra barnens situation och kunna utkräva ansvar när konventionens principer inte följs.

Vi föreslår därför att regeringen får i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag.

Vad vi nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Ratificering av barnkonventionens tredje tilläggsprotokoll, punkt 2 (MP, V)

av Agneta Luttröpp (MP) och Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 1 i denna del och 2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

En brist i barnkonventionen har varit att den saknat individuell klagorätt. Nu har ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen förhandlats fram som innehåller individuell klagorätt. Tilläggsprotokollet har varit öppet för staterna att underteckna sedan februari 2012. I slutet av maj samma år hade 20 länder undertecknat protokollet, dock inte Sverige.

Enligt vår mening bör även Sverige, genom regeringen, ratificera tilläggsprotokollet till Barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism.

Vad vi nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Handlingsplan mot barnfattigdom, punkt 4 (MP, V)

av Agneta Luttröpp (MP) och Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V).

Ställningstagande

Det framgår mycket klart av skrivelsen att barnfattigdomen har ökat sedan regeringen tillträdde. Regeringens egen förklaring till ökningen är att det är "en naturlig följd av den ökade inkomstspridningen".

Fattigdom är och har aldrig varit något naturligt utan är en direkt effekt av maktförhållandena och resursfördelningen i samhället. Det gäller i synnerhet barn, som inte har någon möjlighet att själva påverka sin socioekonomiska position. Lösningen på problemet med den ökande barnfattigdomen är enligt vår mening generella satsningar på arbete åt alla, rätt till arbete på heltid, bättre arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring, föräldraförsäkring och rätt till barnomsorg även på obekvämt arbetstid. Vidare behövs specifika satsningar på ekonomiskt utsatta barnfamiljer, som höjt underhållsstöd, förbättrat bostadsbidrag och förbud mot avgifter i skolan.

Regeringen bör omgående lägga fram ett förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom.

Vad vi nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Preskriptionstiden för sexualbrott mot barn, punkt 6 (M, FP, C, KD)

av Anders W Jonsson (C), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Helena Bouveng (M), Isabella Jernbeck (M), Maria Lundqvist-Brömster (FP), Rickard Nordin (C) och Anders Andersson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Justitiekottet har beretts tillfälle att yttra sig över motion 2013/14:So13 (S) yrkande 2 om att se över om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga brott mot barn kan tas bort (se bil. 2). Justitiekottet konstaterar i sitt yttrande att liknande yrkanden behandlades och avstyrktes vid två tillfällen under 2013 (bet. 2012/13:JuU20 respektive bet. 2013/14:JuU8). Justitiekottet har inte ändrat uppfattning i frågan, utan vidhåller att den gällande regleringen av preskriptionstiderna är väl avvägd. Vi ställer oss bakom justitiekottets bedömning. Motionen avstyrks.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2013/14:91 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige.

Följdmotionerna

2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort.

2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen omgående bör lägga fram ett förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Kr265 av Magdalena Andersson och Lotta Olsson (båda M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gemensamma skyddsåtgärder inom EU.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:Ju238 av Agneta Luttröpp (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera barnkonventionen med dess tilläggsprotokoll i svensk lag.

2013/14:C318 av Annika Carlsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera barnkonventionen i svensk lagstiftning.

2013/14:So204 av Jan Lindholm m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

2013/14:So205 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen skyndsamt bör inkorporeras i svensk lagstiftning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ratificera tilläggsprotokollet till barnkonventionen om inrättandet av en internationell klagomekanism.

2013/14:So220 av Sara Karlsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag.

2013/14:So354 av Ziita Eriksson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga möjligheten att se över förutsättningarna för att fullt ut föra in barnkonventionen i svensk lagstiftning.

2013/14:So397 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inkorporera FN:s barnkonvention i svensk lag.

2013/14:So443 av Anne Marie Brodén (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka möjligheterna till barns makt och inflytande.

2013/14:So483 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barnkonventionen och dess tilläggsprotokoll om handel med barn i sexuella syften bör införlivas i svensk lagstiftning.

2013/14:So493 av Jennie Nilsson (S):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag.

2013/14:So504 av Phia Andersson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s barnkonvention görs till svensk lag.

2013/14:So606 av Åsa Lindestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till lag.

2013/14:So628 av Monica Green m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till svensk lag, kvalitetssäkra utbildningar för beslutsfattare och tjänstemän och utveckla barnperspektivet i beslutsprocesserna i kommuner och landsting.

2013/14:So639 av Veronica Palm (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra barnkonventionen till lag.

BILAGA 2

Justitieutskottets yttrande

Utdrag ur PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2013/14:23**

DATUM 2014-04-01

§ 4 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige

Utskottet fortsatte behandlingen av frågan om utskottet skulle yttra sig till socialutskottet över motion 2013/14:So13 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 2.

Utskottet beslutade att lämna följande yttrande.

I det aktuella motionsyrkandet begär motionärerna att regeringen ska utreda om preskriptionstiden för sexualbrott och andra allvarliga övergrepp mot barn kan tas bort.

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden vid två tillfällen under 2013 (bet. 2012/13:JuU20 s. 16 f. och bet. 2013/14:JuU8 s. 10 f.). Utskottet avstyrkte då dessa yrkanden. Mot besluten reserverade sig företrädarna för S och SD (reservation 5 i bet. 2012/13:JuU20, s. 41 f., samt reservation 2 och 3 i bet. 2013/14:JuU8, s. 13 f.).

Utskottet har därefter behandlat liknande motionsyrkanden förenklat (bet. 2013/14:JuU15).

Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag än den som redogörs för i de ovan nämnda betänkandena. Utskottet, som hänvisar till vad som där anfördes, anser således att socialutskottet ska avstyrka det aktuella motionsyrkandet.

Företrädarna för S har en avvikande mening. De hänvisar till vad de anförde i sina ovan nämnda reservationer och anser att socialutskottet ska tillstyrka motionsyrkandet.

Även företrädaren för SD har en avvikande mening. Han hänvisar till vad han anförde i sina ovan nämnda reservationer och anser att socialutskottet delvis ska tillstyrka motionsyrkandet.

Utskottet beslutade att yttra sig till socialutskottet genom utdrag ur detta protokoll.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

BILAGA 3

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2013/14:SfU3y

Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige

Till socialutskottet

Socialutskottet beslutade den 18 mars 2014 att ge socialförsäkringsutskottet tillfälle att senast den 3 april 2014 yttra sig över motion 2013/14:So14 av Eva Olofsson m.fl. (V). Motionen har väckts med anledning av regeringens skrivelse 2013/14:91 Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige.

Utskottet redovisar i detta yttrande sina överväganden och föreslår att socialutskottet avstyrker motionen i fråga.

I yttrandet finns en avvikande mening (MP, V) och ett särskilt yttrande (S).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redovisas bl.a. regeringens prioriteringar och åtgärder inom barnrättspolitiken under i huvudsak perioden 2010–2013 samt redogörs för hur regeringen avser att fortsätta arbetet med att säkerställa och tillgodose barnets rättigheter med utgångspunkt i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige som riksdagen antog i december 2010 (prop. 2009/10:232).

Av skrivelsen framgår bl.a. att barn i ekonomisk utsatthet är ett område som varit viktigt inom barnrättspolitiken och att det under 2014 är särskilt angeläget att bl.a. uppmärksamma ekonomiskt och socialt utsatta barn.

En god levnadsstandard

Enligt regeringen ökar risken för låg ekonomisk standard om föräldrar är ensamstående, lågutbildade, yngre eller utrikes födda, och alldeles särskilt gäller det de som har bott i Sverige i mindre än fem år. Detta gäller oavsett vilket mått för ekonomisk utsatthet som studeras. Andelen ekonomiskt utsatta barn varierar stort i olika delar av landet. Under den senaste perioden har de som fått det relativt sämre ökat i andel, medan den disponibla inkomsten i princip ökat för samtliga barnhushållstyper i reala termer. Regeringen anser att detta är en naturlig följd av den ökade inkomstspridningen.

Det finns flera sätt att mäta den ekonomiska situationen, och måtten kompletterar ofta varandra. Måttet andel barn i familjer med inkomster under 60 procent av medianinkomsten visar hur stor andel av barn som lever i familjer vars ekonomiska förhållanden gör att barnen troligtvis inte har tillgång till samma saker eller aktiviteter som andra barn, medan låg inkomststandard snarare visar hur många barn som lever i familjer som har det svårt att klara av de nödvändigaste utgifterna. År 2000 levde 12 procent av barnen i familjer med en disponibel inkomst under 60 procent av medianinkomsten för alla i Sverige. Över tid ökar andelen barn i sådana familjer, medan andelen med låg inkomststandard minskar under samma period.

Åtgärder för att stärka barns och ungas uppväxtvillkor

Barn och unga i Sverige har enligt regeringen god hälsa och goda sociala förhållanden, även jämfört med andra välfärdsländer. Det finns dock barn vars uppväxtvillkor måste förbättras. Det handlar om barn som lever i eller med risk för ekonomisk utsatthet, och som därmed löper högre risk för den sociala utsatthet som ofta är nära sammankopplad med låg ekonomisk standard. Frågan är komplex och orsakerna är ofta flera. Barn till arbetslösa föräldrar, föräldrar med kortare utbildning, ensamstående föräld-

rar och föräldrar födda i andra länder löper högre risk att hamna i ekonomisk utsatthet. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning har i högre grad problem med att klara löpande utgifter och saknar oftare kontantmarginal än andra föräldrar, vilket gör att dessa kan sägas löpa högre risk för ekonomisk utsatthet.

Asylsökande barn och barn som vistas i landet utan tillstånd löper enligt regeringen högre risk för ekonomisk utsatthet och är dessutom mer socialt utsatta än flertalet andra barn i Sverige. Även barn som placerats i samhällsvård kan vara mer ekonomiskt och socialt utsatta än andra barn.

Under perioden 1998 fram till 2012 har de flesta hushåll ekonomiskt sett fått det bättre, trots den ekonomiska nedgången som tog sin början 2008. Den reala ekonomiska standarden har ökat för samtliga hushåll jämfört med 1998. Medelinkomsten för familjer med barn har ökat med 8 procent under perioden 2007–2012. Högre sysselsättning och sänkta inkomstskatter från 2007 är de främsta förklaringarna till detta.

Trots att samtliga hushåll har fått en ökad disponibel inkomst finns det barn som lever i ekonomisk utsatthet. Uppskattningar av hur många barn som är ekonomiskt utsatta varierar beroende på vilket mått som används. Används det absoluta måttet har andelen barn i ekonomisk utsatthet sjunkit under hela perioden 2007–2012. Under de senaste åren har andelen legat kring 10 procent. Om man i stället använder det relativa måttet har andelen barn som lever i hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten ökat, och var ca 19 procent 2011. Förklaringen till skillnaden mellan det absoluta och det relativa måttet är att även de med låga inkomster har haft en inkomstökning överstigande inflationen och att de därmed har haft en realinkomstökning. Samtidigt har inkomsterna för barnhushåll med låga inkomster ökat långsammare än medianinkomsten i samhället totalt, vilket innebär att andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten har ökat.

Oavsett vilket mått på ekonomisk utsatthet som används har ensamstående med barn högre risk för ekonomisk utsatthet än sammanboendehushåll. Om man använder det relativa inkomstmåttet utgör ensamstående hushåll 34 procent av hushållen i ekonomisk utsatthet. För det absoluta måttet är andelen 28 procent. Ensamstående hushåll löper högre risk för ekonomisk utsatthet eftersom det enbart finns en löneinkomst i hushållet. Det faktum att de ekonomiska familjestöden är fasta belopp eller följer prisutvecklingen snarare än inkomstutvecklingen, gör att hushåll beroende av de ekonomiska familjestöden halkar efter i tider av reallöneutveckling.

Andelen hushåll i ekonomisk utsatthet är betydligt högre bland hushåll där en eller båda föräldrarna är födda i ett annat land. Andelen hushåll i ekonomisk utsatthet är högst bland hushåll bestående av ensamstående föräldrar födda utomlands. Även när det gäller mottagande av ekonomiskt bistånd finns samma mönster. Ensamstående kvinnor med barn och utrikes födda är överrepresenterade bland biståndshushållen.

Andelen barnhushåll med långvarig ekonomisk utsatthet är betydligt lägre än andelen i ekonomisk utsatthet för ett visst år. Om det absoluta måttet används var det t.ex. ca 33 procent av ensamstående födda i Sverige med ett barn som var ekonomiskt utsatta 2007, men enbart 4 procent levde i ekonomisk utsatthet samtliga år mellan 2007 och 2012. Andelen barnhushåll med långvarig ekonomisk utsatthet är högre bland utrikes födda föräldrar än bland föräldrar födda i Sverige.

Stöd till familjer med barnet i fokus

Föräldrars koppling till arbetsmarknaden är den viktigaste faktorn för att minska risken för ekonomisk utsatthet bland barnhushåll. Att systemen är utformade så att denna koppling underlättas och stötts är därför av stor vikt. Den svenska familjepolitiken ger ett omfattande ekonomiskt stöd till barnfamiljer, både genom direkta bidrag och genom att underlätta för föräldrar att kombinera arbete och familj. Under 2013 uppgick utgifterna till sammanlagt 78,8 miljarder kronor. Stöden är både universella och behovsprövade.

Föräldraförsäkringen kompenserar för en stor del av inkomstbortfallet under föräldraledighet och skapar goda förutsättningar för båda föräldrarna att kunna behålla anknytningen till arbetsmarknaden under föräldraskapet. Sedan den 1 januari 2014 kan föräldrapenning efter barnets fyraårsdag lämnas under högst 96 dagar. Genom förslaget betonas att huvuddelen av föräldrapenningen bör användas när barnet är litet då behovet av omvårdnad från föräldrarna är som störst. Med tidigare regelverk möjliggjordes ett längre uttag av föräldrapenning för äldre barn, vilket kan vara en av flera orsaker till försenad etablering för gruppen nyanlända utrikes födda kvinnor. Begränsningen av antalet ersättningsdagar med föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med äldre barn ska därför ses som en insats bland flera för att öka arbetskraftsdeltagandet för gruppen.

Den ekonomiska familjepolitiken bidrar enligt regeringen till förutsättningarna för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer genom att höja den disponibla inkomsten. Den ekonomiska familjepolitiken är utformad så att barn i hushåll med låg ekonomisk standard får stöd, liksom familjer med barn som har en sjukdom eller funktionsnedsättning. De behovsprövade förmånerna går främst till familjer med låga inkomster eller relativt stor försörjningsbörda. Ensamstående föräldrars ekonomi förstärks i större utsträckning genom de familjeekonomiska stöden än sammanboendes. Under 2012 beräknas exempelvis drygt 25 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående föräldrar med två eller fler barn utgöras av olika former av familjeekonomiska stöd. För ensamstående mammor var andelen 28 procent och för ensamstående pappor 18 procent.

Centrala delar av den ekonomiska familjepolitiken utgörs av barnbidraget och flerbarnstillägget. I syfte att förbättra barnfamiljernas ekonomi tog regeringen 2010 initiativ till en höjning av flerbarnstillägget, vilket innebar en förstärkning av hushållens disponibla inkomst.

Det familjeekonomiska stöd som har störst träffsäkerhet när det gäller att nå barnhushåll med låg ekonomisk standard är bostadsbidraget. De allra flesta barnhushåll som söker och tar emot bostadsbidrag är ensamstående föräldrar med en genomsnittlig årsinkomst på 133 000 kronor. År 2012 satsade regeringen 1,2 miljarder kronor på att höja bostadsbidraget, och det utbetalade beloppet ökade därmed med en tredjedel. Från och med den 1 januari 2014 förstärktes bostadsbidraget i form av det särskilda bidraget med 466 miljoner kronor. Höjningen av bostadsbidraget innebär t.ex. att en tvåbarnsfamilj efter 2011 har fått en höjning av bostadsbidraget med som mest 975 kronor i månaden 2014. Sammantaget har bostadsbidragets utbetalningar (anslag) ökat med 48 procent sedan 2012.

För att stärka ekonomin för framför allt unga föräldrar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden och de som av andra skäl inte uppfyller kraven för att få föräldrapenning på sjukpenningnivå har regeringen tagit initiativ till en höjning av föräldrapenningen på grundnivå för de med låg eller ingen inkomst från 180 kronor per dag till 225 kronor per dag. Det ökar månadsbeloppet vid uttag av 30 dagar med föräldrapenning på grundnivå från 5 400 till 6 750 kronor, vilket motsvarar en höjning på 25 procent. Höjningen gäller sedan den 1 januari 2013.

Under 2011 gick ca 25 procent av utbetalningarna inom den ekonomiska familjepolitiken till den femtedel av barnhushållen som hade lägst ekonomisk standard. För de behovsprövade bidragen var fördelningsprofilen tydligare, drygt hälften av utbetalningarna gick till denna grupp. Den ekonomiska familjepolitiken innebär under 2012 att andelen barnhushåll i ekonomisk utsatthet (mätt med det absoluta måttet) minskade från 19 procent till 11 procent. Utan den ekonomiska familjepolitiken skulle 30 procent av ensamstående hushåll med ett barn ha låg ekonomisk standard, men den faktiska andelen är 19 procent.

Det finns ett stort antal stöd riktade till föräldrar, flera med det uttalade syftet att höja den ekonomiska standarden samt minska den ekonomiska utsattheten. Regeringen anser att dessa stöd kontinuerligt bör följas och utvärderas i sin träffsäkerhet. Även kända riskfaktorer för ekonomisk utsatthet bör i detta sammanhang följas.

I betänkandet från Särlevandeutredningen (SOU 2011:51) framkom att drygt 40 procent av de barn som det i dag lämnas underhållstöd för skulle få ett högre underhåll om föräldrarna i stället reglerade underhållet civilrättsligt. Särskilt gäller detta de barn som bor hos en förälder som tillhör de lägsta inkomstklasserna där ca 90 procent av barnen skulle få ett högre underhåll. Om fler skulle reglera underhållskyldigheten civilrättsligt skulle det därför ha faktiska effekter på ekonomisk utsatthet. Mot denna bakgrund anser regeringen att stödet för föräldrar att upprätta civilrättsliga avtal gällande underhållsbidrag behöver stärkas och regeringen har därför för avsikt att återkomma i dessa frågor.

Motionen

Eva Olofsson m.fl. (V) begär i kommittémotion 2013/14:So14 ett tillkännagivande om att regeringen omgående bör lägga fram ett förslag till en handlingsplan mot barnfattigdom. De senaste årens nedmontering av trygghetssystemen t.ex. vad gäller sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna har drastiskt försämrat den ekonomiska situationen för många vuxna. Detta drabbar i sin tur barnen. Enligt motionärerna kan problemet med den ökande barnfattigdomen lösas dels med generella satsningar, t.ex. bättre sjuk- och föräldraförsäkring, dels genom specifika satsningar på ekonomiskt utsatta barnfamiljer, t.ex. höjt underhållsstöd och förbättrat bostadsbidrag. I handlingsplanen bör ingå att se över samtliga bidrag som riktas mot barnfamiljer och lämna förslag som förbättrar situationen för ekonomiskt utsatta barnfamiljer, t.ex. genom höjt underhållsstöd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden om en nationell handlingsplan mot barnfattigdom, senast i betänkande 2013/14:SfU1. Utskottet framhöll bl.a. att det är viktigt att se den ekonomiska familjepolitiken i ett större sammanhang, där olika områden tillsammans ger möjligheter att förbättra barnfamiljernas välfärd. Eftersom barnfamiljernas inkomster i huvudsak kommer från förvärvsarbete har konjunkturläget stor betydelse för hushållens försörjningsmöjligheter. Arbetslöshet eller brist på heltidsarbete samt låg utbildning kunde enligt utskottet vara orsaker till en låg ekonomisk standard. Lösningarna på dessa problem finns däremot inte inom den ekonomiska familjepolitiken utan inom andra områden, såsom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken samt samhällsekonomi i stort. Utskottet uteslöt dock inte att det även framdeles kommer att finnas behov av satsningar på behövande familjer och förutsatte att regeringen i samband med kommande budgetprövningar överväger om det finns ekonomiskt utrymme för ytterligare förbättringar av de familjepolitiska stöden eller andra åtgärder som kan gynna barnfamiljerna, t.ex. ett ändrat underhållsstöd.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och kan därför inte ställa sig bakom motionens yrkande om att regeringen ska ta fram förslag till en handlingsplan. Däremot ser utskottet mycket positivt på det förhållandet att regeringen sett det som särskilt angeläget att under 2014 uppmärksamma ekonomiskt och socialt utsatta barn. Utskottet konstaterar också att regeringen de senaste åren vidtagit ett flertal åtgärder som inneburit en förbättrad situation för ekonomiskt utsatta barnfamiljer.

Utskottet noterar att flera kommuner har tagit fram kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn och att regeringen har beslutat att ge två länsstyrelser i uppdrag att genom en försöksverksamhet stödja kommunerna i framtagandet av sådana handlingsplaner. Utskottet

instämmer i regeringens bedömning att det finns skäl att stödja kommunernas arbete med kommunala handlingsplaner mot ekonomisk utsatthet bland barn.

Med det anförda föreslår utskottet att socialutskottet avstyrker motion 2013/14:So14 (V).

Stockholm den 3 april 2014

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Mikael Cederbratt (M), Fredrik Lundh Sammeli (S), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Solveig Zander (C), Jasenko Omanovic (S), Gunilla Nordgren (M), Gunvor G Ericson (MP), David Lång (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Eva Lohman (M), Annelie Karlsson (S), Emma Carlsson Löfdahl (FP), Annika Eclund (KD) och Roger Lamell (S).

Avvikande mening

Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige (MP, V)

Gunvor G Ericson (MP) och Wiwi-Anne Johansson (V) anför:

Regeringen presenterar i skrivelse 2013/14:91 en översiktlig genomgång av barns och ungas levnadsvillkor. Regeringens analys av barnfattigdomen är verklighetsfrånvärd och det framgår mycket klart av skrivelsen att barnfattigdomen har ökat sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Sedan 2006 har antalet barn i fattiga hushåll blivit 25 procent fler enligt de siffror som redovisas. Regeringens egen förklaring till ökningen är att det är en naturlig följd av den ökade inkomstspridningen.

Fattigdom är och har aldrig varit något naturligt utan är en direkt effekt av maktförhållandena och resursfördelningen i samhället. Det gäller i synnerhet barn, som inte har någon möjlighet att själva påverka sin socioekonomiska position. Den ökade inkomstspridningen är en avsedd konsekvens av politiska beslut.

De senaste årens nedmontering av de gemensamt finansierade trygghetsystemen, t.ex. arbetslöshets- och sjukförsäkringarna, har drastiskt försämrat den ekonomiska situationen för många vuxna. Detta drabbar i sin tur barnen.

Enligt Rädda Barnens rapport Barns ekonomiska utsatthet (Årsrapport 2013) var barnfattigdomen 2011 drygt tre gånger så hög bland barn med ensamstående föräldrar som bland barn med sammanboende föräldrar. Barn till ensamstående föräldrar med utländsk bakgrund är dubbelt utsatta. Enligt Rädda Barnen lever över hälften (54 procent) av barnen i den gruppen i fattigdom.

Lösningen på problemet med den ökande barnfattigdomen är dels generella satsningar såsom arbete åt alla och bättre sjuk- och föräldraförsäkring, dels specifika satsningar på ekonomiskt utsatta barnfamiljer t.ex. höjt underhållsstöd och förbättrat bostadsbidrag.

För att komma till rätta med problemet med barnfattigdom bör regeringen omgående lägga fram ett förslag till en handlingsplan. I handlingsplanen bör ingå att se över samtliga bidrag som riktas till barnfamiljer samt lämna förslag som förbättrar situationen för ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Åtgärder för att stärka barnets rättigheter och uppväxtvillkor i Sverige (S)

Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Eva-Lena Jansson (S), Jasenko Omanovic (S), Annelie Karlsson (S) och Roger Lamell (S) anför:

Den relativa barnfattigdomen har ökat i takt med att inkomstskillnaderna ökat i samhället. Försämrade trygghetssystem, ökad utslagning från arbetsmarknaden och färre fördelningspolitiska insatser har under de senaste sju åren lett till att klyftorna ökat i samhället. Sedan 2006 har antalet barn i fattiga hushåll blivit 25 procent fler, detta enligt regeringens egna beräkningar. Mest ökar fattigdomen i hushåll där barn lever med ensamstående föräldrar, lågutbildade föräldrar eller föräldrar med utländsk bakgrund.

I grunden är barnfattigdomen ett arbetsmarknads- och utbildningsproblem. Emellertid beror ökningen av barnfattigdomen under de senaste åren också på förändringar i trygghetssystemen och på att bidragen blivit mindre värda i relation till ökade levnadskostnader.

I Sverige har politiken länge varit framgångsrik genom att inte selektivt fokusera på särskilda stödsystem för fattiga utan på välfärdslösningar för alla grupper. Det kräver dock att människor kommer in på arbetsmarknaden och kvalificerar sig, vilket allt färre gör. Den borgerliga regeringens politik har gått ut på att ytterligare försvåra för människor att kvalificera sig för ersättning vid arbetslöshet och sjukdom. Det leder inte till fler jobb utan till fler ekonomiskt utsatta familjer.

När det gäller barnfattigdomen handlar den stora utmaningen om att människor som i dag har en svag anknytning till arbetsmarknaden måste få jobb – samtidigt som en rimlig levnadsstandard säkerställs för alla barn. Eftersom arbete är avgörande för att minska barnfattigdomen behövs fler arbetstillfällen, men också utbildning, stöd och barnomsorg på obekvämt arbetstid. Vidare måste även barn till föräldrar som står utanför arbetsmarknaden ha en rimlig levnadsstandard. Den generella välfärdspolitiken med försäkringssystem är viktig, men fler än i dag behöver omfattas av dem och av rimliga ersättningsnivåer. Dessutom bör barnbidraget och underhållsstödet liksom taket i den tillfälliga föräldrapenningen höjas.